

همایش نامه: مجموعه مقالات همایش‌های انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران

■ فاطمه پازوکی^۱

دانشجوی کارشناسی ارشد علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی (گرایش فناوری اطلاعات) دانشگاه پیام نور مشهد

■ محمد زره‌ساز^۲

دانشجوی دکتری علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه فردوسی مشهد

آورده است: «یکی از جلوه‌های بارز پویابودن هر انجمن علمی برگزاری سخنرانی‌های دوره‌ای و همایش‌های علمی است. با توجه به اهمیت این امر و فراهم آوردن شرایط لازم برای تبادل اندیشه میان صاحب‌نظران و حرفه‌مندان یک جامعه علمی، انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران بر خود واجب دانسته است تا در این راستا انجام وظیفه کند.» (ص ۱۱)

درباره این کتاب

این کتاب حاصل گردآوری مقالات ارائه‌شده در همایش‌های ماهانه انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران در فاصله سال‌های ۱۳۸۳ تا ۱۳۸۵ است. گستره موضوعی مقالات ارائه‌شده بسیار متنوع و گسترده است؛ به منظور آشنایی خوانندگان، کلیدواژه‌های موضوعی مقالات به تفکیک در زیر آورده می‌شود: اصطلاحنامه‌ها/ هستی‌شناسی‌ها/ مدیریت دانش/ آگرووک؛ شماره استاندارد بین‌المللی کتاب (شابک)/ کتاب‌ها/ شناسایی/ انتشارات؛ پیایندها/ شماره استاندارد بین‌المللی پیایندها/ شاپا/ مدیریت پیایندها؛ رده‌بندی کتابخانه‌ای/ طرح رده‌بندی/ سیستم دودویی/ سلسله مراتب/ رده‌بندی دودویی جهانی (یوبی.سی)؛ کتابداران/ اطلاع‌رسانان/ نقش حرفه‌ای/ مدیریت دانش/ نقش کتابداران و اطلاع‌رسانان؛ ذخیره و بازیابی اطلاعات/ سازماندهی/ طبقه‌بندی/ منطق فازی؛ رئالیسم انتقادی/ روش تحقیق/ ناتورالیسم/ ایدئالیسم/ نسبییت‌باوری/ هستی‌شناسی/ معرفت‌شناسی/ هرمنوتیک/ پست‌مدرنیسم؛ بسط جست‌وجو/ بازیابی اطلاعات در وب/ زبان جست‌وجو/ واژگان عمومی/ موتورهای کاوش؛ انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران/ نظرسنجی/ عملکرد/ اعضا؛ پیوندهای فرامتنی/ وبگاه‌ها/ کتابخانه‌های دانشگاهی/ ارزیابی؛ کاربران/ وبگاه کتابخانه دانشگاهی/ متخصصین طراح وبگاه؛ دوبلین‌کور/ عناصر ابر داده‌ای/ کتابخانه‌های ملی/ وبگاه/ سازماندهی/ اطلاعات؛ کتابخانه‌های زندان/ وضعیت موجود/ اشتراک منابع/

■ حاجی‌زین‌العابدینی، محسن. همایش نامه: مجموعه مقالات همایش‌های انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران ۱۳۸۳-۱۳۸۵. تهران: انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران، چاپار، ۱۳۸۹. ۴۷۲ ص. شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۲۹۴-۶۲-۰

مقدمه

همایش‌های حرفه‌ای یکی از نمادها و شاخص‌های پویایی هر حرفه به شمار می‌روند. انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران با حدود یک دهه سابقه و برگزاری ده‌ها همایش ماهانه نقش بسزایی در تحرک، پویایی و ارتقاء سطح دانش جامعه کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران داشته است و انتشار مجموعه مقالات سخنرانی‌های ارائه‌شده در این همایش‌ها موجب ماندگاری و اثرگذاری هرچه بیشتر دانش تولیدشده می‌گردد. دکتر رحمت‌الله فتاحی رئیس دو دوره انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران، در مقدمه جلد اول مجموعه مقالات در تبیین اهمیت جایگاه همایش‌های علمی حرفه‌ای

**نگاهی به محتوای همایش‌های برگزار شده
نشان می‌دهد که هرچند موضوع و رویکرد
همایش‌ها متفاوت و گسترده است، اما
همه آنها حاصل تلاش جمعی حرفه‌ای
و نیز افرادی است که حاصل اندیشه و
فعالیت خود را به شکل سخنرانی و مقاله در
دسترس همه اعضای حرفه قرار داده‌اند**

استانداردهای ایفلا؛ طرح جامع توسعه کتابخانه‌های عمومی کشور/ کتابخانه‌های عمومی / دبیرخانه هیئت امناء کتابخانه‌های عمومی کشور / چشم‌اندازها/ آسیب‌شناسی؛ وبلاگ/ وبلاگ‌نویسی/ وبلاگ‌های کتابداری/ وبلاگ‌های کتابخانه‌ها/ خدمات کتابداری و اطلاع‌رسانی؛ وبلاگ/ وبلاگ‌نویسی/ کتابداری و اطلاع‌رسانی/ آموزش/ کتابداران؛ کتابداری و اطلاع‌رسانی/ منزلت اجتماعی/ حرفه/ جایگاه اجتماعی/ پایگاه اجتماعی.

این کتاب و دو جلد قبلی آن توسط آقای محسن حاجی زین‌العابدینی، مسئول کمیته آموزش انجمن (در دوره سوم) و مسئول روابط عمومی انجمن (در دوره دوم) گردآوری و ویراستاری شده است. ایشان در مقدمه کتاب آورده‌اند: «آنچه در این کتاب شاهد هستیم، حاصل برنامه‌های همایش‌های ماهانه انجمن از سال ۱۳۸۳ تا ۱۳۸۵ است (ص ۲۰). پس از انتشار دو جلد «مجموعه مقالات همایش‌های قبلی انجمن» تقاضا برای دسترسی به اصل مقالات مابقی همایش‌ها نیز فراوان بود. در طول این سه سالی که مجموعه مقالات آن پیش روی شما است، وضعیت کمی همایش‌های انجمن به شرح زیر است»:

سال	همایش‌ها	میزگردها	همایش سالانه و ملی
۱۳۸۳	۶	-	
۱۳۸۴	۲	۵	
۱۳۸۵	۶	۲	۱
جمع	۱۴	۷	۱

شکل‌گیری مجدد انجمن از اسفند ۱۳۷۹ تا بهمن ۱۳۸۲ در همایش‌های برگزار شده انجمن ارائه شده‌اند» (ص ۱۴). همچنین در مورد چگونگی شکل‌گیری این اثر در مقدمه جلد اول آمده است: «در ابتدا هیچ طرح و برنامه‌ای برای انتشار این مقالات وجود نداشت و به همین خاطر اصل مقالات در زمان ارائه دریافت نشد؛ اما بازخوردهای افراد مختلف و اظهار علاقه فراوان جهت دسترسی به این مطالب، اندیشه گردآوری و انتشار این مقاله‌ها را به وجود آورد» (ص ۲۰).

دکتر فتاحی در سر سخن کتاب آورده است: «نگاهی به محتوای همایش‌های برگزار شده نشان می‌دهد که هرچند موضوع و رویکرد همایش‌ها متفاوت و گسترده است، اما همه آنها حاصل تلاش جمعی حرفه‌ای و نیز افرادی است که حاصل اندیشه و فعالیت خود را به شکل سخنرانی و مقاله در دسترس همه اعضای حرفه قرار داده‌اند» (ص ۱۷).

هدف، اهمیت و جایگاه کتاب

هدف از انتشار این کتاب همان‌طور که پیشتر نیز گفته شد، دسترس‌پذیر کردن دانش ارزشمندی است که به صورت شفاهی

این کتاب در ادامه دو جلد قبلی از مجموعه مقالات همایش‌های ارائه شده در انجمن تدوین شده است. به گفته مؤلف در مقدمه جلد اول: «این دو جلد حاوی مقالاتی است که در دوره نخست

به جامعه کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران از طریق سخنرانی‌های ماهانه انجمن انتقال یافته است؛ همین هدف باعث شده با وجود گذشت زمان نسبتاً زیادی از سخنرانی‌های ارائه‌شده، گردآورنده اثر از چاپ کتاب دلسرد نشده و با وجود مشکلات فراوان آن را به انجام برساند. در همین زمینه گردآورنده و ویراستار این کتاب در مقدمه اثر آورده است: «برخی مقالات خیلی سریع در اختیار ما قرار گرفت و بسیاری دیگر با پیگیری‌ها و مکاتبات فراوان به دست آمد و برخی نیز علی‌رغم تمام پیگیری‌ها به دست ما نرسید. به هر روی، تلاش انجمن همواره این بوده است که با رویکردی علمی و مبتنی بر خردورزی مسائل علمی روز دنیا و بومی را دنبال کرده و از طریق برگزاری همایش‌ها، ضمن معرفی موضوعات به جامعه کتابداری کشور در خصوص راهکارهای مناسب برای حل مسائل چالش‌برانگیز به‌گونه‌ای بتواند برانگیختگی فکری به خصوص در نسل جوان به‌وجود بیاورد» (ص ۲۰).

این تلاش منسجم که منجر به انتشار پیاپی سه جلد از مجموعه مقالات همایش‌های انجمن گردیده است جای بسی تقدیر دارد چرا که تدوین مجموعه مقالات همایش‌ها با توجه به مشکلات خاص خود کاری سخت و دشوار است. از جمله این مشکلات می‌توان موارد زیر را برشمرد:

• تعدد نویسندگان (سخنرانان) و تنوع سبک‌های نگارشی و قلم

همایش‌های انجمن است، بنابراین انتشار مجدد آنها در این مجموعه که حاصل فعالیت‌های انجمن است اشکالی ندارد» (ص ۱۴).

نقاط قوت

• این کتاب می‌تواند نقش مهم و سازنده‌ای در پیشبرد اهداف علمی انجمن داشته باشد؛ چرا که با مکتوب شدن و به چاپ رسیدن آن علاوه بر ثبت، ضبط و ماندگاری تفکرات و دانش ارائه‌شده در قالب همایش‌های ماهانه انجمن، پژوهشگران می‌توانند در هر زمان از مطالب ارائه‌شده استفاده کنند و با استفاده از ایده‌های جدید منبعث از این اثر به خلق آثار دیگر بپردازند و بدین ترتیب حلقه‌های تولید دانش ادامه یابد.

• پیوستگی مقالات از جلد اول تا جلد سوم حفظ شده است و با وجود گذر چند سال از چاپ مجموعه‌های اول و دوم همچنان تلاش برای تدوین جلد سوم وجود داشته است.

• نظم مطالب در کتاب بر اساس تاریخ سخنرانی‌های ارائه‌شده و از قدیم به جدید است. کتاب دارای نمایه موضوعی است که از نقاط قوت آن به شمار می‌رود هرچند که نمایه جلد سوم به نسبت جلد اول و دوم مختصرتر است.

کاستی‌ها

همان‌طور که پیشتر گفته شد، تدوین این کتاب به دلیل ماندگاری و اثرگذاری وسیع از جمله ارزشمندترین فعالیت‌های انجمن به شمار می‌رود. تهیه و تدوین اینگونه منابع کاری سخت، زمان‌بر و دیربازده است و گردآورنده محترم به خوبی از پس آن برآمده‌اند. لذا نکاتی که در زیر می‌آید قطعاً از ارزش‌های آن نمی‌کاهد.

• شاید مهم‌ترین انتقاد وارد بر این کتاب، تأخیر زمان چاپ مقالات آن باشد؛ به عنوان مثال پس از گذشت شش سال از ارائه مقاله‌ای که در سال ۱۳۸۳ ارائه و در مجموعه مقالات گنجانده شده است؛ مطالب آن شاید دیگر کهنه و دست‌چندم شده باشند و ممکن است تنها در استنادات مقالات مروری یا پیشینه پژوهش مورد استفاده قرار گیرند. این در حالی است که می‌دانیم نقطه تمایز همایش‌های علمی - حرفه‌ای نسبت به دیگر ابزارهای انتقال دانش، سرعت در به اشتراک‌گذاری افکار و یافته‌های جدید است که شاید انتشار آنها پس از چندین سال دیگر اثربخشی و کارایی قبل را نداشته باشد.

• همان‌طور که ذکر شد، نمایه جلد سوم به نسبت جلد اول و دوم بسیار مختصرتر است که جا داشت با توجه به توالی تاریخی و عدم نظم موضوعی مقالات از اصطلاحات بیشتری برای نمایه اثر استفاده شود.

• در برخی موارد در ساختار کتاب عدم یکدستی دیده می‌شود؛ به عنوان مثال در برخی مقالات بین کلیدواژه‌ها از علامت اسلش (/) و در برخی دیگر از ویرگول (،) استفاده شده است.

• هیچگونه سطح‌بندی یا رتبه‌بندی برای مقالات مندرج در کتاب ارائه نشده است. شاید بهتر بود با توجه به سطح مقالات و عمومی یا تخصصی بودن مباحث گوناگون در همایش‌های انجمن این

پیوستگی مقالات از جلد اول تا جلد سوم حفظ شده است و با وجود گذر چند سال از چاپ مجموعه‌های اول و دوم همچنان تلاشی برای تدوین جلد سوم وجود داشته است

نویسندگان که از یکدستی و پیوستگی کتاب می‌کاهد؛

• تنوع سبک‌های مختلف استناددهی و لزوم هماهنگ و یکدست کردن آنها؛

• گذشت مدتی نسبتاً زیاد از زمان ارائه سخنرانی و نگارش مقاله و کاهش ارزش اطلاعاتی آن؛

• عدم وجود متن سخنرانی (مقاله) برای ارائه سخنرانی و لزوم پیاده‌سازی برای مکتوب کردن آن.

حاجی‌زین‌العابدینی در مقدمه جلد اول به برخی مشکلات این کار و چگونگی تدوین مقالات چنین اشاره می‌کند: «برخی از افراد که اصل مقاله خود را در اختیار داشتند به سرعت آن را در اختیار ما قرار دادند. برخی دیگر اظهار داشتند که مقاله خود را در جای دیگری منتشر کرده‌اند که این مسئله در جلسه هیئت مدیره محترم انجمن مطرح شد. هیئت مدیره اعلام داشت چون این مقالات در همایش‌های انجمن ارائه شده و این کتاب مجموعه‌ای از مطالب ارائه‌شده در

نمایه جلد سوم به نسبت جلد اول و دوم بسیار مختصرتر است که جا داشت با توجه به توالی تاریخی و عدم نظم موضوعی مقالات از اصطلاحات بیشتری برای نمایه اثر استفاده شود

در هریک از حوزه‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی خواهد بود.

- می‌توان برای پیشگیری از کهنگی مطالب و عقب‌نماندن نسخه چاپی از سخنرانی‌های ارائه‌شده در همایش‌ها، مقالات را پیش از ارائه در همایش دریافت کرد و اقدامات لازم را (از جمله ویراستاری فنی و ادبی) هرچه سریع‌تر اعمال کرد تا تأخیر موجود به حداقل برسد.
- اعضاء انجمن می‌توانند با انعکاس درخواست‌ها و نیازهای اطلاعاتی خود در برگزاری همایش‌هایی هرچه پربارتر و مفیدتر سهیم باشند و از این رهگذر مجموعه مقالاتی که منعکس‌کننده نیاز روز جامعه کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران است تدوین گردد.

طبقه‌بندی به نحوی بر کتاب همایش‌نامه نیز اعمال می‌گردد.

- برخی از مقالات در کتاب به دلیل گذر زمان در جایی دیگر به چاپ رسیده‌اند. این مسئله باعث تکرار مضامین مطرح شده در محمل‌های گوناگون می‌گردد. هرچند به این نکته در مقدمه کتاب اشاره شده است و این تصمیم (مبنی بر انتشار مجدد مقالاتی که در همایش‌های ماهانه انجمن ارائه شده) در جلسه هیئت مدیره محترم انجمن گرفته شده است، اما شاید بهتر بود یا پیش از ارائه مقالات به نوعی با مؤلف (سخنران) مبنی بر عدم اجازه انتشار مقاله در جایی دیگر اتمام حجت می‌شد و یا به ارائه اطلاعات کتاب‌شناختی آن مقالات تنها در مقدمه کتاب (معرفی همایش‌های برگزار شده) اکتفا می‌گردید.

پی‌نوشت‌ها

1. pazooki.f@gmail.com
2. mzerehsaz@gmail.com

مآخذ

1. حاجی‌زین‌العابدینی، محسن. «مجموعه مقالات همایش‌های انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران»، جلد اول، ۱۳۷۹ - ۱۳۸۱، تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران، انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران، ۱۳۸۴.
2. حاجی‌زین‌العابدینی، محسن. «مجموعه مقالات همایش‌های انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران»، جلد دوم، ۱۳۸۲، تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران، انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران، ۱۳۸۴.

- با توجه به ضرورت ارائه مقالات در حوزه‌های گوناگون جا دارد انجمن مجموعه مقالات دیگری - به جز مجموعه مقالات همایش‌های خود - منتشر کند که در آن مقالاتی با گرایش‌های خاص موضوعی توسط دانشمندان و نویسندگان زبده آن رشته نگاشته شود. به هر حال، همان‌طور که از نام کتاب مورد بررسی برمی‌آید، این کتاب مجموعه مقالات همایش‌های ارائه‌شده در انجمن بوده و در حقیقت یکی از مهم‌ترین اهداف انتشار آن ثبت فعالیت‌های علمی انجام‌پذیرفته توسط انجمن است.

پیشنهادات

- جا دارد در شرایط فعلی انجمن و با توجه به حدود یک دهه فعالیت مداوم با تشکیل کارگروه‌های تخصصی، همایش‌هایی تخصصی‌تر و سازنده‌تر برگزار گردد که نتیجه آن انتشار مجموعه مقالات تخصصی